حکومەتی هەرێمی کوردستان - عیراق
وەزارەتی پەروەردە
بەڕێوەبەرایەتی گشتی پرۆگرام و چاپەمەنییەکان

پەروەردەی ئیسلامی

پۆلی شەشەمی بنەڕەتی

ئامادەکردنی

عبـــدالله عبـــدالرحمن بابان | فاروق محمد علی عباس
ئازاد عمـر سـيد أحـمد | صـادق عثمان عـارف

پێداچوونەوەی زانستی

د. بەشیر خەلیل تۆفیق | ئەبو بەکر عەلی کاروانی

وەرگێڕانی

عبـــدالله عبـــدالرحمن بابان

پێداچوونەوەی زمانەوانی

سادق ئەحمەد عوسمان روستایی

چاپی یەکەم

١٤٣٦کۆچی - ٢٠١٥زایینی — ٢٧١٥کوردی

سەرپەرشتی زانستی: فاروق محمد علی عباس

سەرپەرشتی هونەری چاپ : عوسمان پیرداود کواز - خالد سلیم محمود

نەخشەسازی بەرگ: عادل زرار امین

تایپ و نەخشەسازی ناوەڕۆك: ئاری محسن احمد

کۆکردنەوەو ئامادەکردنی وێنەکان: عادل زرار امین - ئاری محسن احمد

جێبەجێکردنی بژاری هونەری: یوسف احمد اسماعیل

بسم الله الرحمن الرحيم

پێشەكی

پەروەردە كارانی بەڕێز، ئەم پەڕتوكە بۆ پۆلی شەشەمی بنەڕەتییە، هەر وەكو لە قۆناغەكانی پێشوودا ڕەچاوتان كرد، شێوازی خستنەڕووی بابەتەكانمان گۆڕیوە، هەروەها جۆرەكانیشیان، بەڕێزتان تێبینی ئەوەش دەكەن كە چیرۆكی ئامانجدار لە وانەكانی ئەم پەڕتوكەدا هەن، مەبەستیش لەم چیرۆكانە ئاسانكارییە بۆ تێگەیشتنی بابەتەكان لە لایەن قوتابییانو خوێندكارانەوە.

وەك باسیشمان كرد، بە هۆی گۆڕینی ئەم پرۆگرامە داوا كارین لە پەروەردە كاران شێوازی شیكردنەوەو خستنەڕووی بابەتەكان بۆ قوتابییان بگۆڕن، بە مەبەستی سوود وەرگرتن لە ئامانجە پەروەردەییەكانی ئەم پەڕتوكەی بۆ دانراوە.

جەخت لەوە دەكەینەوە كە دابەشكردنی ئەم پەڕتوكە بە مەبەستی ڕێكخستنی بۆ دوو وەرزە، مامۆستاش بۆی هەیە پابەندی ئەم وانانە نەبێت، بابەتەكان دابەشی سەر وانەكان بكات، بە مەبەستی سوود گەیاندن بە قوتابییان، بە هۆی سوود وەرگرتن لە چالاكییەكانو ڕاهێنانەكانی كە پاشكۆی بابەتەكانی پرۆگرامەكەن.

چاوەڕوانیین پەروەردەكارانی بەڕێزیش هەر تێبینییەكی بنیات نەریان هەبوو بەشداری لە دەوڵەمەندكردنی پرۆگرامەكە بكات بۆمانی بەرز بكەنەوە.

داواكارین لە یەزدان سەركەوتوومان بكات لەوەی سودی هەیە بۆ كاروانی پەروەردەو فێركردن لە كوردستان.

لیژنەی ئامادەكرن

(وَقُل رَّبِّ زِدْنِي عِلْمًا)

(طه ١١٤)

وەرزی یەکەم

وانەی یەکەم

لە ناوە پیرۆزەکانی خودا

(**المصور**):

ئەوەی وێنەو شێوازێکی تایبەتی بە هەموو دروستکراوەکانی خۆی بەخشیوە.

(**الغفار**):

ئەوەی کاری خراپ لە دونیادا دادەپۆشێتو لە دوا رۆژدا لێی دەبورێت.

(**القهار**):

ئەوەی بەسەر ستەمکاران سەردەکەوێت بە مردنو سەرشۆڕکردنیان، بەر بەستیش لە پێش فەرمانیدا نییە.

(**الباسط**):

چاکەی خۆی بە ئەوانە دەبەخشێت کە شایستەن.

(**القابض**):

چاکەی خۆی لەوانە وەردەگرێتەوە کە شایەنی نین.

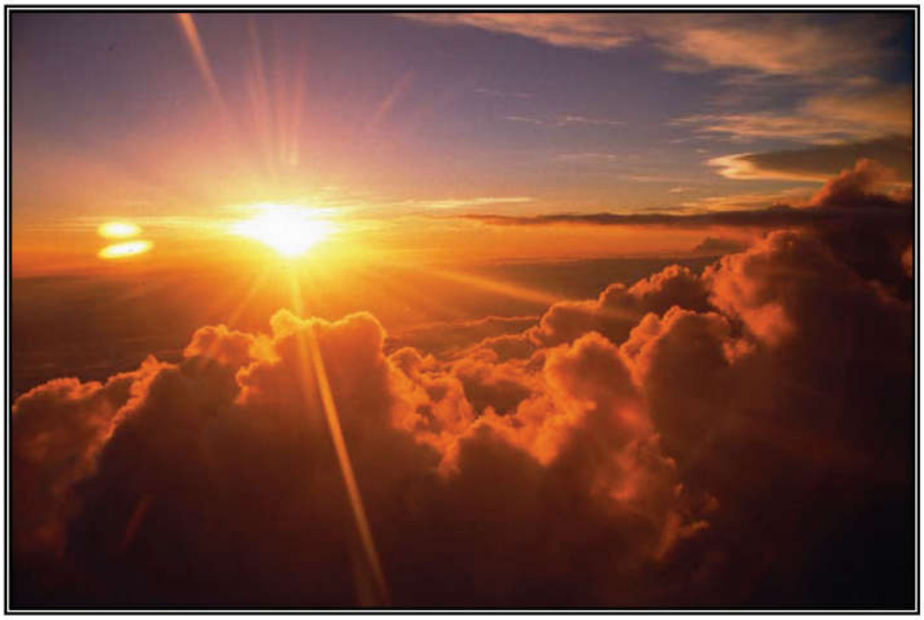

وانەی دووەم

سورەتی (الضحى)

بسم الله الرحمن الرحيم

((وَالضُّحَى ١ وَاللَّيْلِ إِذَا سَجَى٢ مَا وَدَّعَكَ رَبُّكَ وَمَا
قَلَى٣ وَلَلْآخِرَةُ خَيْرٌ لَّكَ مِنَ الْأُولَى٤ وَلَسَوْفَ يُعْطِيكَ
رَبُّكَ فَتَرْضَى٥ أَلَمْ يَجِدْكَ يَتِيمًا فَآوَى٦ وَوَجَدَكَ ضَالًّا
فَهَدَى٧ وَوَجَدَكَ عَايِلًا فَأَغْنَى٨ فَأَمَّا الْيَتِيمَ فَلَا
تَقْهَرْ٩ وَأَمَّا السَّايِلَ فَلَا تَنْهَرْ١٠ وَأَمَّا بِنِعْمَةِ رَبِّكَ
فَحَدِّثْ ١١))

صدق الله العظيم

راڤه :

(والضُحى)سوێند دەخۆم بە چێشتەنگاو.(**والليل اذا سجى**)سوێند بە شەو کاتێك بە تاریکیەکەی زەوی دادەپۆشێت.(**ما ودّعك ربُّك وما قَلى**) پەروەردگارت نە وازی لە تۆ هێناوە، نە لێت قەڵسە*.(**وللآخرة خيرٌ لك من الاولى**) دیارە دوارۆژ بۆ تۆ لە دنیا چاکترە.(**وَلَسَوْفَ يُعْطِيكَ رَبُّكَ فَتَرْضَى**) لە ئایندەدا پەروەردگارت چاکەی وەهات لەگەڵ دەکات رازی دەبی.(**أَلَمْ يَجِدْكَ يَتِيمًا فَآوَى**) ئایا بێ باوك نەبووی نەبووی ئەو پەنای پێدای؟ (**وَوَجَدَكَ ضَالًّا فَهَدَى**) بینی گومڕای و رێی نیشان دای؟ (**وَوَجَدَكَ عَائِلًا فَأَغْنَى**) دی هەژاری و لە ئاتاجی رزگاری کردی؟ (**فَأَمَّا الْيَتِيمَ فَلَا تَقْهَرْ**) سا تۆش هەتیو مەڕەنجێنە. (وَأَمَّا السَّائِلَ فَلَا تَنْهَرْ) دەرۆزەکەر(سواڵکەر) مەتۆرێنە.(**وَأَمَّا بِنِعْمَةِ رَبِّكَ فَحَدِّثْ**) تۆ هەر باسی بەخششەکانی پەروەردگارت بکە.

گفتوگۆ :

١ – مانای ئەم ئایەتە پیرۆزانە بنووسە:

ئ – (**وَأَمَّا السَّائِلَ فَلَا تَنْهَرْ**).

ب – (**وَأَمَّا بِنِعْمَةِ رَبِّكَ فَحَدِّثْ**).

٢ – خودای گەورە لە سورەتی (الضحى) بە چی سوێندی خواردوە؟

٣ – خودای گەورە لە ئایەتەکانی (٣و٤و٥و٦و٧و٨) وتارەکەی ئاراستەی کێ کردووە؟

٤ – لە رۆشنایی ئەم ئایەتە پیرۆزە ((**فَأَمَّا الْيَتِيمَ فَلَا تَقْهَرْ**)).

باسی پاداشتی چاکە لە گەل هەتیودا بکە.

---

* قەڵسە: بەخەشم و توڕەیە

وانەی سێیەم

خێری چاکەکردن لەگەڵ دایک و باوکدا

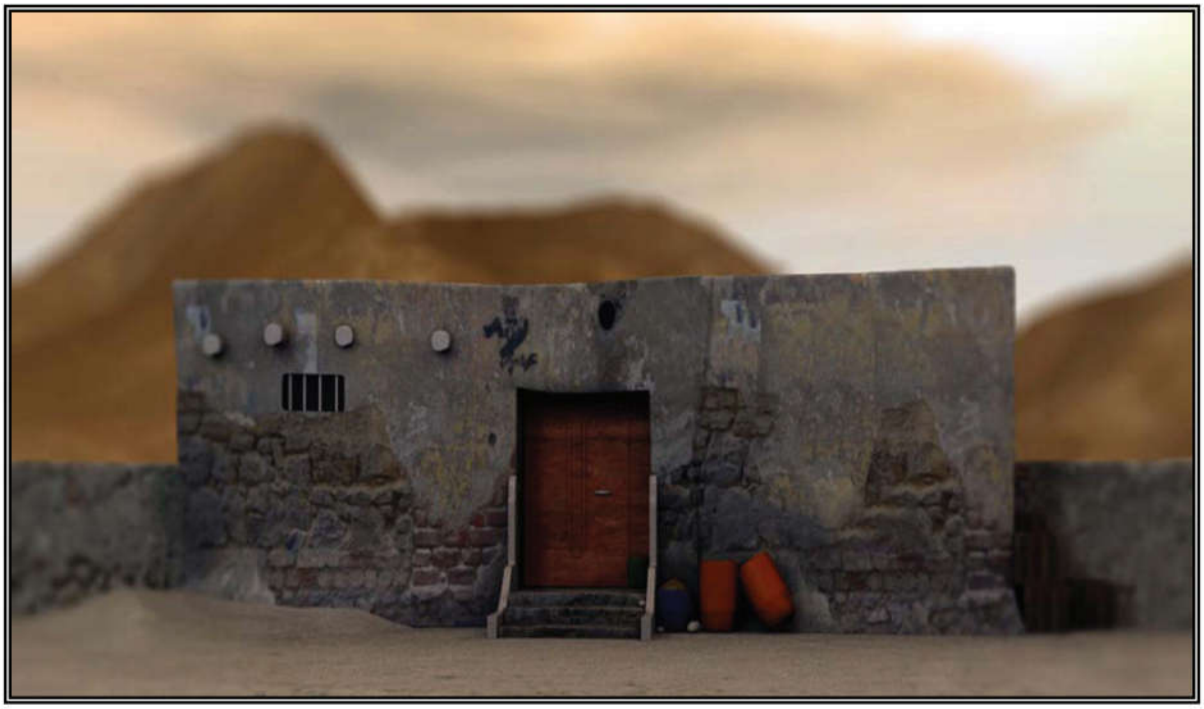

دەگێڕنەوە کە لە سەردەمی پێغەمبەر (د خ) گەنجێك هەبوو، زۆر خوداپەرست بوو نوێژو ڕۆژو چاکەی زۆری دەکرد، ئەم پیاوە نەخۆش کەوت و نەخۆشییەکەی زۆر گران بوو، هاوسەرەکەی چووە خزمەت پێغەمبەر (دخ) پێی ڕاگەیاند: (مێردم زۆر نەخۆشە بۆیە ویستم حاڵیت پێ ڕابگەێنم).

پێغەمبەر (دخ) عەمارو سوهەیب و بیلالی ناردن بۆ لای ، وپێیانی گوت شایەتمانی پێ بێنن، ئەوانیش چوون بۆ لای گەنجەکە بینیان کە لە دوا هەناسە دایە بۆیە شایەتمانیان تەلقین کرد، بەڵام زوبانی بە شایەتمان نەدەگەڕا، ئەوانیش هەواڵەکەیان بە پێغەمبەر(دخ) ڕاگەیاند.

پێغەمبەر (دخ) فەرمووی: کەس لە دایبابی زیندووە؟

گوتیان: ئەی پێغەمبەری خودا دایکێکی پیری هەیە، پێغەمبەر (دخ) بە دوایا نارد

به قاسیدەکەی گوت: ئەگەر دەتوانیٚ بڕوات با بیٚتە لای پیٚغەمبەری خودا.

قاسیدەکە چوو بۆ لای قسەی پیٚغەمبەری خودای پیٚ ڕاگەیاند.

ئەویش گوتی: گیانم بە قوربانی بیٚت لە سەر منە بچمە خزمەتیو دەستی دایە دارێکو چووە خزمەت پیٚغەمبەر(دخ) وسەلامی لیٚکردو ئەویش وەلاٚمی سەلامەکەی دایەوەو پیٚی گوت: دایە ڕاستیم پیٚ بلیٚ چونکە ئەگەر ڕاستی نەلیٚی ئەوا سروشم لە خوداوە بۆ دیٚت: کورەکەت لەگەلٚ تۆدا چۆن بوو؟

دایکی کورەکە، گوتی: ئەی پیٚغەمبەری خودا نویٚژو ڕۆژو چاکەی زۆری دەکرد.

پیٚغەمبەر(دخ) فەرمووی: ئەی تۆ؟

دایکی کورەکە، گوتی: من لیٚی توڕەم. ئەو زۆر چاودیٚری منی نەدەکرد وسەرپیٚچی فەرمانی دەکردم.

پیٚغەمبەر(دخ) فەرمووی: توڕەبوونی دایکی وای کردووە کورەکەی زوبانی لالٚ بیٚت لە گوتنی شایتمان.

ئەوجا فەرمانی بە بیلال دا: بڕۆ دارێکی زۆر کۆبکەوە.

دایکی گوتی: ئەی پیٚغەمبەری خودا چ دەکەی؟ ئەویش فەرمووی: لە پیٚش تۆ بە ئاگر دەیسوتیٚنم.

دایکی گوتی: ئەی پیٚغەمبەری خودا دلٚم بەرگەی ئەوە ناگریٚت کوڕەکەم لە پیٚش چاوم بە ئاگر بسوتیٚنیت.

پیٚغەمبەر(دخ) فەرموی: سزای خودا توندترو بەردەوامترە، گەر دەتەویٚ خودا لیٚی خۆشبیٚت ئەوا لیٚی ڕازی بە، سویٚند بە وەی نەفسی منی بە دەستە نە نویٚژ نە ڕۆژو و نە چاکە بە کەلٚکی کورەکەت نایەت گەر تۆ لیٚی توڕە بیت.

دایکی گوتی: ئەی پیٚغەمبەری خودا من خودا و هەموو فریشتەکانیو ئەو موسلٚمانانەی لیٚرە ئامادەن دەکەمە گەواهیدەر کە لە کورم ڕازی بووم.

پیٚغەمبەر(دخ) فەرموی: بیلال بڕۆ بزانە دەتوانیٚت بلیٚت (لا اله الا الله) یان نا؟ نە وەك دایکی لە شەرمی من ئەو قسەیەی کردبیٚت.

کاتیٚك بیلال چووە ژوورەوە گویٚی لیٚ بوو کورەکە دەلیٚت: (لا اله الا الله).

بیلال چووە ژوورەوەو گوتی: خەلٚکینە توڕەبوونی دایکی وایکردبوو

زوبانی لاڵ بێت لە گوتنی شایەتمان، ڕەزامەندی ئەو زوبانی کردەوە.

لە هەمان ڕۆژدا کورەکەی گیانی لە دەست دا، پێغەمبەر (دخ) فەرمانی دا بیشۆنو کفنی بکەنو نوێژی لە سەر کردو ئامادەی بە خاکسپاردنی بوو.

راهێنان

(١)

مامۆستا بە گوێرەی ئاستەکانیان داوا لە قوتابییەکان دەکات ئەو ئایەتانەی سورەتی (ئیسرا) بخوێننەوە کە باس لە چاکە لە گەڵ دایباب دەکەن.

(٢)

مامۆستا داوا لە هەندێك لە قوتابییان بکات چیرۆکێك یان بە سەر هاتێك ئامادە بکەن کە باس لە رێزگرتنی دایباب دەکەن بۆ وانەی داهاتوو بە هاوکاری خێزانەکانیان.

(٣)

وشە لە گەڵ یەك گونجاوەکانی هەردوو ستوون بە یەك بگەیێنە.

رێزگرتنی دایباب	(بابە) بانگ دەکەین
واخفض لهما	کاتی دواکەوتن لە چوونەوە بۆ ماڵ
دەبێت داوای لێبوردن بکەین	(دایە) بانگ دەکەین
باوك بە	جناح الذُّل
دایك بە	ئەرکی سەر شانی منداڵانە

چالاکی :

١ – ئەم دوو ئایەتە لە سوڕەتی ئیسرا راڤە بکە: ((وَقَضَى رَبُّكَ أَلاَّ تَعْبُدُواْ إِلاَّ إِيَّاهُ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا إِمَّا يَبْلُغَنَّ عِندَكَ الْكِبَرَ أَحَدُهُمَا أَوْ كِلاَهُمَا فَلاَ تَقُل لَّهُمَآ أُفٍّ وَلاَ تَنْهَرْهُمَا وَقُل لَّهُمَا قَوْلاً كَرِيمًا ﴿٢٣﴾ وَاخْفِضْ لَهُمَا جَنَاحَ الذُّلِّ مِنَ الرَّحْمَةِ وَقُل رَّبِّ ارْحَمْهُمَا كَمَا رَبَّيَانِي صَغِيرًا ﴿٢٤﴾)) (الاسراء ٢٣-٢٤)

وانەی چوارەم

لە نەریتەکانی سەردان

روخسەت وەرگرتنو پیٚ حەسیان*

سـەردان یەکێکـە لـە ئاکارەکـانی موسـڵمانان، بـە مەبەسـتی بڵاوکردنـەوەی هاوسـۆزی لـە نێـو کۆمەڵگەدا؛ بەڵام سەردان نەریتی تایبەتی خۆی هەیە، دەبێت مەردوم پێوەیان پابەند بێـت، لـە بـەر چەند هۆیەك، لەوانەش: هەر ماڵێكو دانیشتوانەکەی ڕێزی خۆیان هەیە، مافی خۆشیانە ئامادە بن بۆ بەخێرهێنانی ئەو کەسەی سەردانیان دەکات.

هەر ماڵێك مافی گشتی خۆی هەیەو بە پێی ئەو مافەش کەس بۆی نییە بچێتە ناوی‌و ببینێت چی تێدایە، بە بیٚ ڕەزامەندی، سنووری ڕەزامەندی وەرگرتنیش سیٚ جارە، گەر خاوەن ماڵیش ڕێگەی نەدا، یان لە ماڵەوە نەبوو، ئەوا دەبێت ئەو کەسە بگەڕێتەوە.

بەڵام ئەگەر خاوەن ماڵەکە لەویٚ بوو، ئەوەی سەردانی دەکات پیٚ حەسیا بۆی هەیە بچێتە ژوورەوە. بۆیە سەردان دوو مەرجی هەیە: (مۆڵەت وەرگرتنو پیٚ حەسیان).

مرۆڤ مافی چوونە ناو ئەو ماڵانەی نییە، کە کەسانێك تێدا دەژین بە بیٚ (مۆڵەت وەرگرتن) بۆیە گەر کەسمان لەو ماڵە نەبینی لە پاش سیٚ جار داوا کردنی چوونە ژورەوە، ئەوا دەبێت بگەڕێینەوە.

تەنها لە هەندێك حاڵەتی تایبەتیدا، دەشێت بچینە هەر ماڵێك بە بیٚ مۆڵەت وەرگرتن، وەکو: ئاگر کەوتنەوەیەکی لە ناکاو، یان کاتێك دزێك بچێتە سەر ئەو ماڵە.

گفتوگۆ :

١ – له گەلْ هاوپۆلەكانتو به یارمەتی مامۆستا جیاوازی نێوان (مۆڵەت وەرگرتنو پێ حەسیان) شیبكەنەوە، به هۆی دیمەنێكی نواندن.

٢ – ئەم ئایەته قورئانییه شی بكەوە:((يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَدْخُلُوا بُيُوتًا غَيْرَ بُيُوتِكُمْ حَتَّى تَسْتَأْنِسُوا وَتُسَلِّمُوا عَلَى أَهْلِهَا ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ)) (النور٢٧).

٣ – به هاوكاری مامۆستا ئەم فەرموودەیەی پێغەمبەر(دخ) شیبكەوە:

((اذا استأْذَنَ أحَدُكمْ ثلاثاً، فَلَمْ يؤذَن لَهُ فَليَرجِع)) (بوخاریو موسلیمو ئەبو داوود ریوایەتیان كردووە).

٤ – ئایا بۆمان هەیه بچینه ناو ماڵێك كه شتومەكی خۆمانی تێدا بێت؟ وەڵامەكەت به دەقێكی قورئان بسەلمێنه.

چالاكی :

ئەم ئایەته پیرۆزانه راڤەبكەن:

((يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَدْخُلُوا بُيُوتًا غَيْرَ بُيُوتِكُمْ حَتَّى تَسْتَأْنِسُوا وَتُسَلِّمُوا عَلَى أَهْلِهَا ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ ﴿٢٧﴾ فَإِن لَّمْ تَجِدُوا فِيهَا أَحَدًا فَلَا تَدْخُلُوهَا حَتَّى يُؤْذَنَ لَكُمْ وَإِن قِيلَ لَكُمُ ارْجِعُوا فَارْجِعُوا هُوَ أَزْكَى لَكُمْ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ)) (النور٢٧ – ٢٨).

---

* پێ حەسیان: استئناس

دورکەوتنەوە لە فیز لێدان (لەخۆبایی بوون)

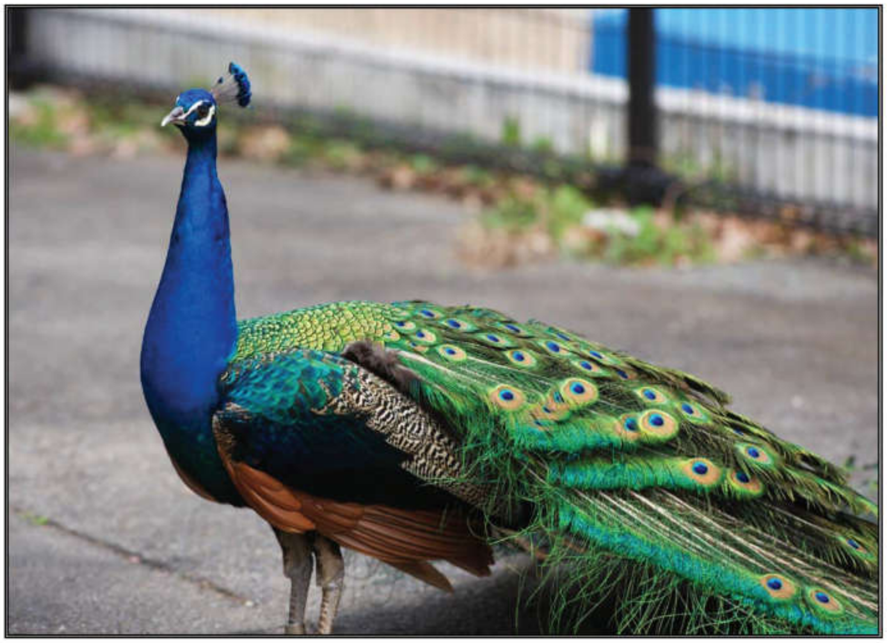

دوورکەوتنەوە لە لەخۆبایبوون یەکێکە لە ئاکارەکانی موسوڵمان چونکە (بە خۆ نازینو خۆ بە زلزانین بە سەر خەڵکانی دیکەوەو بە لاف رۆیشتن بەسەریان لە ئاکاری موسڵمان نییە.

خەڵکی هەموویان یەکسانن‌و هەموومان لە باوە ئادەمین‌و ئادەمیش لە خۆڵ دروستکراوە، بۆیە نابێت مرۆڤ بە فیز بێت لە گەڵ خەڵکیدا، رووی خۆی لە خەڵك وەرگێرێت،و بە جۆرێك رێ بکات کەیف بە خۆ هاتنی تێدابێت، نکۆڵی لە بەخششەکانی خودای تێدا بێت، چونکە خودای گەورە ئەو کەسەی خۆشناوێت کە لە خۆی بایی بێتو لاف بە سەر خەڵکی لێبداتو خۆ لەوان بە گەورەتر بزانێت.

نابێت ژیانی دونیا پەلکێشی لە خۆباییبوونمان بکات، وەك رووەکێك کە خاوەنەکەی کاتێك باران دەبارێتو سەوز دەبێت پەسەندی دەکات، دواتر زەرد دەبێتو وشك دەبێتو هەڵدەوەرێتو لە ناو دەچێت.

بۆیە مرۆڤ دەبێت سود لەم بەڵگەو ئامۆژگاری‌و بەسەر هاتانە وەربگرێت.

لە خۆباییبوون وا لە مرۆڤ دەکات روو لە ژیانی ئەم دونیایە بکاتو لە بەر رابواردنی ئەم دونیایە رۆژی دوایی لە بیر بکات، بۆیە نابێت رێ بە شەیتان بدەین لێکمان بکاتو هیوای لێخۆشبوونمان لای خودا بۆ نەهێڵێتەوە لە خراپەکاریش بەردەوام بین.

گفتوگۆ :

١ – بۆچی دەبێت مرۆڤ خۆی لە لەخۆ باییبوون بپارێزێت؟

٢ – بە یارمەتی مامۆستاکەت ئایەتێك لە قورئان بێنە کە باس لە ژیانی ئەم دونیایە دەکات؟ دواتر گفتوگۆی لە سەر بکەن.

٣ –هۆکارەکانی لەخۆبایی بوون چی یە؟

یەکسانیو ڕێزگرتن لە مافی خەڵك

مامۆستا: قوتابییە خۆشەویستەکانم ئاینی ئیسلامی پیرۆز ڕێزی داناوە بۆ نەوەکانی ئادەم تا ئەوپەڕی پایەکانی بەڕێزی، سەرەڕای جیاوازی ئاینو نەژادو ڕەنگیان.

خودای میهرەبان دەفەرموێت: ((يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُم مِّن ذَكَرٍ وَأُنثَىٰ وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِندَ اللَّهِ أَتْقَاكُمْ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ)).(الحجرات١٣).

لە ژێر ڕۆشنایی ئەم ئایەتە، جیاوازی لە نێوان نێرو مێو ڕەش پێستو سپی پێستو دەوڵەمەندو هەژاردا نییە.

خۆشەویستانم ئایە ڕەوایە لە نێوان موسوڵمانو نا موسوڵماندا جیاوازی بکەین؟

قوتابییان: نەخێر، نابێت.

مامۆستا: ئیسلام ئازادی بە نا موسوڵمانان داوە پەرستشو بیرو باوەڕی ئاینی خۆیان بە جێ بگەیێنن.

شوان: بەڵێ ڕەشۆ ئێزیدییەو ڕێز لە خۆیی و بیرو باوەڕی دەگرین.

یەشار: لە گەڕەکەکەمان خێزانی مەسیحی نیشتەجێن، خێزانەکانمان هاتوچۆیان دەکەن لە کاتی بۆنەو جەژنەکاندا.

مامۆستا: هەمووتان چاك دەکەن، بەڵکو دەبێت لە هەموو کاتێکدا ڕێزیان لێ بگرین.

قورئانی پیرۆز ئەم بەها باڵایانەی بڕیار داوە، خودای گەورە دەفەرموێت: ((وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ وَحَمَلْنَاهُمْ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَرَزَقْنَاهُم مِّنَ الطَّيِّبَاتِ وَفَضَّلْنَاهُمْ عَلَى كَثِيرٍ مِّمَّنْ خَلَقْنَا تَفْضِيلاً))(الاسراء٧٠).

خۆشەویستانم، کوردستانی خۆشەویستمان لە دێر زەمانەوە ئاین‌و ئاینزاو بیرو باوەڕی جۆراو جۆری لە خۆ گرتووە، لە هەموو شارو گوندەکانی. ئایە دەزانن ئەم ئاینانە چین ؟

یەشار: مەسیحی .

مامۆستا: ئافەرین.

شیرین: جولەکەو ئێزیدی.

مامۆستا: بەڵێ، هەروەها ئاینزا و ئاینی دیکەش هەن وەك کاکەیی و زەردەشتی.

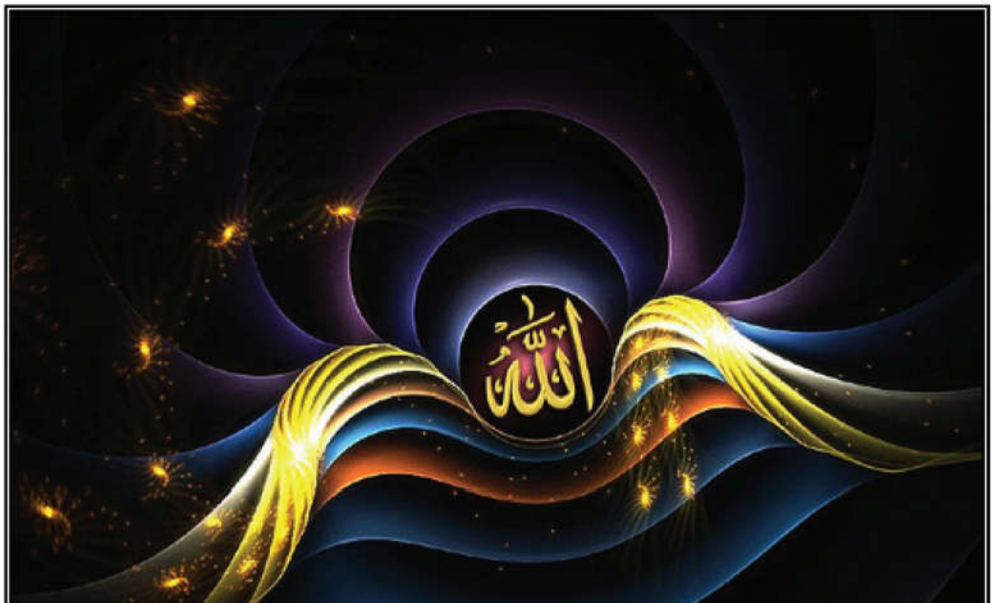

راهێنان

١ – ئەم شوێنی پەرستشانە بە ئاینەکانیان بگەێنە:

ئیسلام	کنیشتە
مەسیحی	مزگەوت
جولەکە	لالش
ئێزیدی	کڵێسا

٢ – ئەم بۆشاییانەی خوارەوە بە وشەی گونجاوی نێو کەوانەکان پڕ بکەوە:

(یەکسانی – جیاوازی نە کەین – رێزی)

ئ – دەبێت .... گشت بیرو باوەڕە ئاینییەکان بگرین.

ب – ئیسلام داوای .... دەکات لە نێوان تاکەکانی کۆمەڵگە.

پ – دەبێت .... لە نێو خەڵکیدا بە هۆی ئاینیان یان رەنگیان یان نەژادیان.

سود:

ئیسلام ئاینی برایەتی و خۆشەویستی و ئاشتییە.

چالاکی :

١ – ئەم ئایەتە پیرۆزە لە بەربکە:

((يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُم مِّن ذَكَرٍ وَأُنثَى وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِندَ اللَّهِ أَتْقَاكُمْ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ)). (الحجرات١٣).

٢ – ئەم فەرمموودە پیرۆزە لە بەربکە:

پێغەمبەر (دخ) فەرمویەتی: ((الناسُ سواسيةٌ كأسنانِ المشطِ)).

چاکە کردن

مامۆستای پەروەردەی ئیسلامی داوای لە خوێندکارانی پۆلی شەشەمی بنەڕەتی کرد لە پۆل بێنە دەرەوە، بۆ ئەوەی بە شێوازێکی کرداری فێری کاری چاکەیان بکات کە سودی هەیە بۆ خەڵك، سەرەتا دەستیان کرد بە خاوێنکردنەوەی دەرگاکانی قوتابخانەکەیان‌و دواتر باخچەکەی‌و گۆڕەپانەکەی‌و شۆستەی دەرەوەی قوتابخانەو دەوروبەری و هەروەها هەموو ئەو دارانەیان ئاودا کە لە باخچەی قوتابخانەکەو شۆستەکانی دەرەوەن... هتد.

وەك شانەی هەنگ بە کۆمەڵ (گروپ) کاریان دەکرد، لە پاش تەواو بوونی کارەکەیان، مامۆستا خوێندکارەکانی لە باخچەی پشتەوەی قوتابخانە کۆکردەوەو لێیانی پرسی: چی فێربووین ؟ چۆن ئەنجامماندا ؟ کارەکە چەندی خایاند ؟ هەست بە چی دەکەن لە پاش ئەم ماندووبوونە ؟ کێتان فەرموودەیەکی پیرۆزی پێغەمبەرمان بۆ دێنێتەوە لە سەر ئەم کارەی ئەنجامماندا ؟

مامۆستا ماوەیەکی پێدان تا بیر بکەنەوە بۆ وەڵامدانەوە، قوتابییانیش بۆ ئەم مەبەستە گروپیان پێك هێنا بوو، وەك پێشتر مامۆستا فێری کردبوون، پاش ماوەیەکی کورت ژیار چووە پێش وەك نوێنەری گروپەکەی، بۆ وەڵامدانەوەی پرسیاری یەکەم: ئەوەی فێری بووین، ماندوو

بوونه له پێناو خەڵکیو پاراستنی پاکو خاوێنی ژینگەو جوانی سروشت.

روناک دەستی هەڵبڕی له جیاتی گروپەکەی خۆی کە ناوی (تیمی فریاکەوتن)ـە، بۆ ئەوەی وەڵامی پرسیاری دووەم بداتەوە، گوتی:بە هاوکاریو هاوسۆزی لە نێوانماندا کارەکەمان ئەنجام داو ئەمەش وای کرد ئەرکەکە بە ماوەیەکی کورت ئەنجام بدەین.

قوتابییەکی دیکە گوتی: بە هیچ شێوەیەك هەستمان بە ماندوو بوون نەکرد؛ چونکە وەك شانەیەکی هەنگ کارمان دەکرد، بە شێوازیکی کرداری خۆشو هەستکردن بە دڵخۆشی.

قوتابییان سوپاسی مامۆستایان کردو داوایان لێکرد خۆی ئەو فەرمودەیەیان بۆ بێنێتەوە کە لە گەڵ کارەکەیان دەگونجێت.

مامۆستاش لە دوای ئەوەی سوپاسیکردن بۆ ئارامیو هاوکاریان، گوتی: رۆڵەکانم، ئاینە پیرۆزەکەمان هانمان دەدات کە هاوکار بین بۆ خێرو سوود بەخشین، پێغەمبەرمان(دخ) دەفەرمویت:((خيرُ النَّاسِ انفعهم للنَّاسَ)). واتە: باشترین کەس ئەو کەسەیە سودی بۆ خەڵك هەبێت.

هەروەها گوتی: هاوەڵانی پێغەمبەر(دخ) جوانترین نمونەیان لە سەر هاوکاری نواند لە نێو خۆیاندا، بۆ نموونە کاتێك موسوڵمانانی مەککە کۆچیان کرد بۆ مەدینە ، پشتیوانەکان کردنیان بە هاوبەشی خۆیان لە سامانو کێڵگەو زێر، تەنانەت هەندێکیان بە هاوەڵە کۆچکرەکانیان گوت:

گەر رەزامەند بیت یەکێك لە هاوسەرکانمت بۆ تەلاق دەدەم، بەمەش بوونە سەرکردەو سەرداری جیهان، سەرەڕای هەژاریو نەبوونیان، لە ماوەیەکی کورتدا.

پێغەمبەری خۆشەویستمان (دخ) دەفەرموێت:((انَّكُمْ لَنْ تَسَعُوا النَّاس بأموالِكُمْ، ، وَلكِنْ سَعُوهُمْ بِـأَخلاقِكُمْ)) واتە: ئێوە هەموو خەڵکی بە پارەو سامان ناگرنە خۆ، بەلاّم بە رەوشت بیانگرنە خۆتان.

گفتوگۆ :

١ – مامۆستا چی له قوتابییه‌كان داوا كرد ؟

٢ – بۆچی قوتابییان هه‌ستیان به خۆشی كرد له ئه‌نجامدانی كاره‌كه ؟

٣ – موسوڵمانه كۆچكردووه‌كان‌و پشتیوانه‌كان له مه‌دینه چۆن هاوكاری یه‌كدی بوون ؟

چالاكی :

ئه‌م فه‌رموده پیرۆزه له به‌ر بكه:

پێغه‌مبه‌ری خۆشه‌ویستمان (دخ) ده‌فه‌رموێت:((انَّكُمْ لَنْ تَسَعُوا النَّاس بِأموالِكُمْ،، وَلكِنْ سَعُوهُمْ بِأَخلاقِكُمْ)).

کشتوکاڵکردن

لە کاتی گەڕانەوەی لە قوتابخانە هەردی باوکی بینی لە باخچەی ماڵەکەیان نەمامەکان ئاو دەدات و گەڵا هەڵوەریوەکان کۆ دەکاتەوە، هەردی لە باوکی پرسی هۆی ئەم بایەخدانەی بە باخچەکە چییە، باوکی وەڵامی دایەوەو گوتی:

کوڕەکەم: پەیوەندی مرۆڤ بە خاکەوە لە دێر زەمانەوە ڕەگی داکوتاوە، کاتێك مرۆڤ بینی کە سودێکی زۆر لەم خاکە بە دەست دێنێت، ئەمەش هەموو ژیارە کۆنەکان جەختیان لە سەر کردۆتەوە، کاتێك ژیارەکانیان لە نزیك ڕووبارە گەورەکان بنیات نا، وەك : ژیاری (دۆڵی دوو زێ) لە نێوان ڕووباری (دیجلەو فورات) لە عیراق و ژیاری (دۆڵی نیل) لە نزیك روباری (نیل) لە میسر.

ئاینی پیرۆزی ئیسلامیش جەختی لە سەر کاری کشتوکاڵی کردووە، هەروەها پێغەمبەر(دخ)و هاوەڵانی لە دوای خۆی گرنگی زۆریان بە کشتوکاڵ داوە.

پێغەمبەر (دخ) لە گەڵ خەڵکی خەیبەر ڕێککەوت لە سەر بەشێك لە بەرو بووم.

هەردی گوتی: باوکە یا دەبێت ئێمە هەمووان کاری کشتوکاڵ بکەین ؟

باوکی وەڵامی دایەوە: کوڕی خۆم، گەر هەندێك خەڵك کاری کشتوکاڵ بکەن ئەوا پێداویستی ئەوانی دیکە دابین دەبێت. چاندنی دارو درەخت لە ناوەوەو دەرەوەی شارەکان سودی هەیە بۆ خۆشکردنی ئاوو هەوا، شاریش هەردەم سەوزی دەنوێنێت، ئەمەش ئەرکی هەمووانە.

گفتوگۆ :

١ – بە یارمەتی مامۆستاکەت هەوڵ بدە ناوی هەندێك ڕووەك بنووسی کە لەقورئاندا ناویان هاتووە و جیاوازی نێوان (چەقاندن) و (چاندن) ڕوون بکەوە.

٢ – بە فەرمودەیەکی پێغەمبەر (دخ) گرنگی کشتوکاڵ ڕون بکەوە.

٣ – چۆن پارێزگاری لە داری پارك‌و باخچەی قوتابخانە دەکەین ؟

سورەتی ئەلشەرح(الشرح)

بسم اللّه الرحمن الرحيم

((أَلَمْ نَشْرَحْ لَكَ صَدْرَكَ ﴿١﴾ وَوَضَعْنَا عَنْكَ وِزْرَكَ ﴿٢﴾
الَّذِى أَنْقَضَ ظَهْرَكَ ﴿٣﴾ وَرَفَعْنَا لَكَ ذِكْرَكَ ﴿٤﴾ فَإِنَّ مَعَ
الْعُسْرِ يُسْرًا ﴿٥﴾ إِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا ﴿٦﴾ فَإِذَا فَرَغْتَ
فَانْصَبْ ﴿٧﴾ وَإِلَى رَبِّكَ فَارْغَبْ ﴿٨﴾))

صدق اللّه العظيم

راڤه:

(أَلَمْ نَشْرَحْ لَكَ صَدْرَكَ) ئەدی ئێمە سینگی تۆمان فراوان نەکرد؟(وَوَضَعْنَا عَنْكَ وِزْرَكَ) قورساییشمان لە سەر شانەکانت لا نەبرد؟ (الَّذِي أَنْقَضَ ظَهْرَكَ) ئەوەی پشتی چەماندبووی؟ (وَرَفَعْنَا لَكَ ذِكْرَكَ) ناوبانگیشتمان بەرزکردیەوە. (فَإِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْراً) لە پاش تەنگانە خۆشی دێت.(إِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْراً) ئاریٚ لە پاش تەنگانە خۆشی هەیە.

(فَإِذَا فَرَغْتَ فَانْصَبْ) هەرکە لە کارەکەت تەواو بووی ، راستبەوە بۆ کارێکی دیکە..(وإلى ربك فأرغب) ئەوسا روو لەپەروەردگارت بکە.

گفتوگۆ :

١ – مەبەست لە گوتاری خودا لەم ئایەتە کێیە :((الم نشرح لك صدرك)).

٢ – مەبەست لەم ئایەتە چییە؟ ((ان مع العسر یسرا)).

وەرزی دووەم

چەند وێنەیەك لە خۆنەویستی هاوەڵان (ر.خ)

خۆنەویستی واتای ئەوەیە كە كەسانی دیكە لە خۆت لە پێشتر بزانیت، بۆ بە دەستهێنانی بەرژەوەندییەك یان سودێك یان بەر گرتن لە زەرەرێك، یەكەم نەوە لە موسوڵمانان پێشەنگی چاكبوون بۆمان، لەم رەوشتە چاكە، كە لە لایەن خودای گەورە زۆر رەوشتێكی خۆشویستراوە.هەر وەك رەوشتە چاكەكانی دیكە.

ئا بەم وشانە مامۆستا چووە ناو باسەكەوە، پێش ئەوەی كارەكان بە سەر قوتابییەكاندا دابەش بكات، كە لێی كۆبووبوونەوە، لە دوای ئەوەی لە هەولێرەوە گەیشتنە هاوینە هەواری بێخاڵ، لە گەشتێكی بەهاریدا.

شوان كە یەكێك بوو لە خوێندكارەكان داوای لە مامۆستا كرد چیرۆكیكی جێكەوتیان بۆ بگێڕێتەوە لەم بوارە، چونكە بەڕێزی مامۆستای پەروەردەی ئیسلامییەو لە ژیاننامەی پێغەمبەر(دخ)و هاوەڵانی(رخ) شارەزاییەكی باشی هەیە.

مامۆستا سوپاسی كردو گوتی: كاتێك موسوڵمانان لە مەكەوە كۆچیان كرد بۆ مەدینە، لە دوای خۆیان سامانو كەسو كاریان جێهێشتبوو، پێغەمبەر (د.خ) برایەتی بنیاتنا لە نێوان هەر موسوڵمانێكی كۆچكردووی خەڵكی مەكە -كە ژمارەیان كەم بوو- وموسوڵمانێكی پشتیوانی

خەڵکی مەدینە، هەر موسوڵمانێکی خەڵکی مەدینە ئارەزووی دەکرد بەشی لەم کارە چاکە هەبێت.

سـەعدی کـوڕی رەبیعـی – پشـتیوان – بـووە بـراو پاڵپشـتی عەبـدولڕەحمانی کـوڕی عـەوف کۆچکردوو.

سـەعد بـە عەبـدولڕەحمانی گـوت: دوو ڕەزم هـەن، دەمـەوێت خـۆت سـەر پشـك بیتەو بۆ خۆت هەڵبژێریت کام ڕەزت دەوێت، چونکە من لـە دەوڵەمەندترین خـەڵکی مەدینەمو سامانێکی زۆرم هەیە.

عەبـدولڕەحمان زۆر سوپاسـی کـردو نـزای خێـری بـۆ کـردو گـوتی: خـودا مـاڵو خێزانەکـەت بپارێزێتو بەرکەت بخاتە ناویان، تەنها ئەوەم لە تۆ دەوێت رێی بازاڕم نیشان بدەیت؛ چونکە من دەمەوێت لە دەستکەوتی کاری خۆم نان بخۆم، هەروەها بە هێزمو توانای کارم هەیە.

جا عەبـدولڕەحمان کـاری کـردو خـوداش دەرگـای رۆزیو دەهەنـدی لێکـردەوەو بـووە خـاوەن سامانێکی باش، بە هۆی پشت بە خۆ بەستن لە پاش پشت بە خودا بەستن.

بەم کارەی سەعد نمونەیەکی بێ وێنەی نواند لە خۆنەویستی، ئـەی رۆڵـەکانم دەبێـت ئێمـەش لە نێو خۆماندا ئاوەها بین، خودای گـەورەش دەربـارەی ئـەو هاوەڵانـە دەفـەرموێت: ((ویـؤثرون على انفسهم ولو كان بهم خصاصة)).

دوای ئەوە هەستا سارا چیرۆکێکی خۆنەویستی دەربـارەی پێشـەوا عـەلی کـوڕی ئـەبو تالیـب (رخ) لـە گـەڵ خێزانەکـەی گێڕایـەوە، کـە بـاوکی بـۆی گێڕابـووە، کـە زانایـەکی ئاینییـە، ئـەویش بـە خوێندنەوەی ئەم ئایەتە پیرۆزە دەستی پێکرد: ((وَيُطْعِمُونَ الطَّعَامَ عَلَى حُبِّهِ مِسْكِينًا وَيَتِيمًا وَأَسِيرًا ۝ إِنَّمَا نُطْعِمُكُمْ لِوَجْهِ اللَّهِ لَا نُرِيدُ مِنكُمْ جَزَاءً وَلَا شُكُورًا ۝)) (الانسـان ٨–٩) لـە سـەر پێشـەوا عەلیو خێزانەکەی هاتۆتە خوارەوە، چونکە بۆ ماوەی سێ شەو لە دوای یـەك بـە برسـێتی مانـەوە، لـە بـەر ئـەوەی ئێـوارەی هـەر سـێ رۆژەکـە (هـەژارێكو هـەتیوێكو دیلێـك)ی برسـی دەهاتـە بـەر دەرگایان، ئەوانیش خۆیان برسی دەکردو نانەکەیان بەوان دەبەخشی لە رێی خودا بۆ ئەوەی تێر بخۆن.

بە مەش هەموو قوتابییان تێگەیشتن کە مرۆڤ دەبێت چۆن رەفتار بکات لەگـەڵ مرۆڤـی بـرای، بۆیە هەر یەکێکیان هەستاو دەستیکرد بە ئەنجامدانی کارێك، بۆ ئەوەی هاوڕێیەکەی بحەسێتەوە، بەمـەش رۆژی گەشـتەکەیان بـە خۆشـی بـردە سـەرو بـە ئاسـوودەیی ئێـوارە گەڕانـەوە بـۆ هـەولێر، و توانیشـیان لـەو کاتـەی لـەناو پاسـەکە بـوون ئـەو ئایەتـە پیرۆزانـە لـە بـەر بکـەن بـە یارمـەتی مامۆستاکەیان، دەیانگوت: سوپاس بۆ خودا بە ساغیو سەلامەتی گەڕاینەوە.

راهێنان :

مامۆستا هەڵدەستێت بە دابەشکردنی قوتابییەکان بۆ چەند تیپێك، بۆ ئەوەی یارمەتی ئەو قوتابییانە بدەن کە لەوان بچووکترن و لە پۆلەکانی یەکەم و دووەمن، لە گۆڕەپانی قوتابخانەو کاتێك لە شەقام دەپەڕنەوە لە پاش کۆتایی هاتنی دەوام. ئەمەش گیانی برایەتی و خۆنەویستی و هاوکاری لە دڵیاندا دەچێنێت.

گفتوگۆ :

وەڵامی ئەم پرسیارانە بدەوە:

١ – قوتابییەکانی پۆلی شەشەم لە گەشتەکەیان بۆ کوێ چوون ؟

٢ – کێ داوای لە مامۆستا کرد چیرۆکێکیان دەربارەی خۆنەویستی بۆ بگێڕێتەوە ؟

٣ – کێ چیرۆکەکەی خۆنەویستی پێشەوا عەلی(ر.خ) گێڕایەوە ؟

٤ – پێشەواو خێزانەکەی چەند رۆژ بە برسێتی مانەوە ؟ بۆ چی ؟

چالاکی :

مامۆستا داوا لە قوتابییان دەکات لە ماڵەوە حاڵەتێك یان وێنەیەك لە خۆنەویستی یان هاوکاری، کە گوێ بیستی بووبن یان لەگەڵیدا ژیابن لەگەڵ کەس و کاریان، تا لە وانەی داهاتوو بیگێڕنەوەو یان بیخوێننەوە.

وانەی یازدەم

چەند وێنەیەك لە ژیانی شوێنكەوتوان

زاناو ستەمكار

دەگێڕنەوە كە حەجاجی كوڕی یوسفی سەقەفی كۆشكێكی بۆ خۆی دروستكرد لە شاری واست – ئێستا پێی دەوترێت كوت – كاتێك كۆشكەكەی تەواو كرد، داوای لە خەڵكی كرد بێن بۆ تەماشاكردن‌و نزای پیت و فەڕی بۆ بكەن.

زانای گەورە حەسەنی بەسری نەیویست هەلی كۆبوونەوەی خەڵك لە دەست بدات، كە لە دیارترین زانایانی ئەو سەردەمە بوو، لە پیاوە دیارەكان‌و شوینكەوتوانیش بووە، ئەوانەی لە سەردەمی پێغەمبەر (دخ) نەژیاون بەڵام لە گەڵ هەندێك لە هاوەڵانی ژیاون، دژ بە حەجاج دەوەستاو لە نێو خەڵكدا بە ئاشكرا باسی لە كارە خراپەكانی دەكردو وتەی هەقی بە روویدا دەگوت.

حەسەنی بەسری چووە شوێنەكە بۆ ئەوەی گوتارێك بۆ خەڵكەكە بخوێنێتەوەو بە بیریان بهێنێتەوە كە دونیا هیچ نییەو ئەوەی لە لای خودایە ئەو بە نرخترە.

كاتێك گەیشتە شوێنەكەو دیتی كە خەڵكەكە بە سەرسوڕماوی لە ئاست هونەری تەلار سازی كۆشكەكە وەستاون، پێیانی گوت:((كاتێك رامایین لەوەی خراپترین كەس دروستیكردووە، دیتمان كە فیرعەون لەمە مەزنترو بەرزتری دروست كردبوو، دوایی خودا فیرعەونی لە ناو بردو هەموو كۆشك‌و تەلارەكانی تێكدا، خۆزگە حەجاج دەیزانی كە ئەوانەی لە ئاسمانن رقیان لێیەتی‌و

ئەوانەی لە سەر زەوین مەرایی بۆ دەکەن)).

یەکێك لە ئامادەبووان ترسا ئازاری بدەن، گوتی:

- لە سەر خۆبە باوکی سەعید ... لە سەر خۆبە.

حەسەنی بەسری فەرموی:

- خودا پەیمانی لە خاوەن زانستەکان وەرگرتووە کە بەرچاوی خەڵك رون بکەنەوەو راستییەکان نەشارنەوە.

لە رۆژی دواییدا حەجاج زۆر تورەبوو، فەرمانی دا حەسەنی بەسری بهێنن بۆ ئەوەی سزای بدات، کاتێك هێنایانو چووە جێی کۆبوونەوەکە، کە حەجاج چاوی پێ کەوت پێی گوت: فەرمو باوکی سەعیدو لە سەر جێی خۆی داینیشاند، ئەوانەی لەوێ ئامادەبوون سەریان سوڕما.

کاتێك حەسەنی بەسری دانیشت حەجاج چەند پرسیارێکی دەربارەی ئاین لێ پرسی، حەسەنی بەسریش زۆر لە سەرەخۆو بە رەوانی و زاناییەوە وەڵامی دەدایەوە.

حەجاج پێی گوت: تۆ گەورەی زانایانی.

کە حەسەنی بەسری هاتە دەرەوە، خەڵکەکە لێیان پرسی نهێنی ئەو هەڵوێستە چیبوو، حەسەن فەرموی: کاتێك چوومە لای گوتم: ئەی بەخشندە پشتو پەنام لە لێقەومان، تورە بوونەکەی سارد بکەوە و سەلامەتم کەی لەدەستی، وەك چۆن ئاگرەکەت بۆ ئیبراهیم سارد کردەوەو کردتە مایەی سەلامەتی.

دەرئەنجام :

لەم چیرۆکە دەگەینە ئەو ئەنجامەی کەوا دەبێت زانایان رۆڵەکانی کۆمەڵگە رێنوێنی بکەن بۆ خێرو چاکسازیو وەستان بە رووی ستەمکاراندا، ونابێت هاوڕییەتیان بکەن لە ستەمو زۆرداریدا.

پرسیار :

١ – حەسەنی بەسری ڕێنوێنی خەڵکەکەی بۆ چی کرد ؟

٢ – ئەم زانایە بۆ نەترسا کاتێك چووە لای حەجاج ؟

٣ – ڕۆڵ‌و ئەرکی زانایان لە ژیانی کۆمەڵگەدا چییە ؟

نزا :

خودایە تورە بوونی ستەمکاران سارد بکەوە وە بیکە سەلامەتی بۆمان، وەك چۆن ئاگرەکەت بۆ ئیبراهیم سارد کردەوەو کردتە مایەی سەلامەتی.

چالاکی :

چی دەزانیت دەربارەی ژیاننامەی زانا حەسەنی بەسری لە ڕاپۆرتێکی کورتدا بینووسە.

کوڕەکەی جێنشین

پێشەوای باوەڕداران (عومەری کوڕی عەبدولعەزیز) پازدە منداڵی هەبوو، سێیان کچ بوون، هەموویان چاکەخوازو لە خودا ترس بوون، بەڵام عەبدولمەلیکی کوڕی -کە ناوەنجیان بوو- لە هەموویان چاکەخوازتر بوو،زۆر لە خودا دەترسا.

کاتێك باوکی بووبە پێشەوای باوەڕداران‌و پۆستی جێنیشینی وەرگرت، وتارێکی بۆ خەڵکەکە خوێندەوە، داوای لێکردن لەم کارە بیبەخشن، بەڵام خەڵکەکە سووربوون لە سەر ئەوەی ئەو پۆستە وەربگرێت، بۆیە پێیانی گوت:

- ئەی خەڵکینە ئەوەی گوێڕایەڵی خودا بێت، گوێڕایەڵکردنی دەبێتە ئەرك‌و ئەوەی لە خوداش یاخی بوو، لە سەر کەس ئەرك نییە گوێڕایەڵی بێت.

ئەی خەڵکینە:

- ئەی خەڵکینە گوێڕایەڵم بن تا ئەو کاتەی گوێڕایەڵی خودا دەبم، ئەگەر بێ فەرمانی خوداشم کرد ئەوا گوێڕایەڵ بوون لە سەر ئێوە نابێت بە ئەرك.

دوای ئەوە لە سەر دوانگە هاتە خوارەوەو بەرەوماڵەکەی بە ڕێ کەوت، لەوێش چووە ژوورەکەی خۆی، مەبستی بوو دەمێك بحەسێتەوە لە پاش ماندووبوونی.

بەڵام هێشتا سەری نەنابووە سەر جێ، عەبدولمەلیکی کوڕی -کە تەمەنی حەڤدە ساڵ بوو- هاتوو و پێی گوت:

- دەتەوێت چ بکەی ئەی پێشەوای باوەڕداران ؟!

عومەری کوڕی عەبدولعەزیز گوتی:

- دەمەوێت هەندێك چاوەکانم گەرم بکەم، چونکە وزە لە لەشمدا نەماوە.

عەبدولمەلیکی کوڕی گوتی:

- چاوت گەرم دەکەیت پێش ئەوەی ماف خەڵکی بگەڕێنیتەوە، ئەی پێشەوای باوەڕداران؟!

گوتی: کوڕی خۆم دوێنی بە درێژایی شەو نەنووستوم، کاتی نیوەڕۆ لە پاش ئەوەی پێش نوێژی بۆ خەڵك دەکەم، مافەکان بۆ خاوەنەکانیان دەگێڕمەوە، گەر خودا بیەوێت.

کوڕەکەی گوتی: پێشەوای باوەڕداران کێ دڵنیای کردووی کە تا نیوەڕۆ بژیت؟!

ئەم وتەیە هەستی عومەری بزواندو خەوی لە چاوەکانی تۆراندو هێزو توانای بە جەستە

ماندووەکەی بەخشی و گوتی:

- لێم نزیك بەرەوە کوڕی خۆم، کوڕەکەی لە باوەش گرت و نێو چاوانی ماچ کرد و گوتی:

- سوپاس بۆ ئەو خودایەی کە لە پشتم ئەو کەسەی هێناوەتە دونیا بۆ ئەوەی لە ئاینەکەمدا یارمەتیم بدات.

پاشان هەستاو و فەرمانی دا بانگ رابهێشترێت لە نێو خەڵکیدا:

هەر کەسێك داوایەکی هەیەو مافی خوراوە با بەرزی بکاتەوە.

دەرئەنجام:

لەم بەسەر هاتە ئەوەمان بۆ روون دەبێتەوە کە مرۆڤ دەبێت ئامۆژگاری پێشکەش بەو کەسانەش بکات کە لە خۆی گەورەتریش بن چ بە تەمەن بێت یان بە پایە، وەك چۆن عەبدولمەلیکی کوڕی عومەری کوڕی عەبدولعەزیز، لە تەمەنی حەڤدەساڵی باوکی- کە جێنیشین بوو - ئاگادارکردەوە.

دەبا نمونەی ئەم جۆرە گەنجانە بکەین بە پێشەنگی خۆمان و سوود لە ژیان و تاقیکردنەوەکانیان وەربگرین.

پرسیار :

١ – جێنیشین عومەر کوڕی عەبدولعەزیز بۆچی نازناوی جێنیشینی راشیدی پێنجەمی لێنرا ؟

٢ – بۆچی عەبدولمەلیك نەیهێشت باوکی لە یەکەم رۆژی دەست بەکاربوونی بحسێتەوە؟

٣ – ئەرکی منداڵ بەرامبەر بە باوەکەکانیان چییە؟ بە تایبەتی ئەوانەی باوکەکانیان پلەو پایەی و بەرپرسیاریەتی گشتی لە حکومەت وەردەگرن؟

چالاکی:

پوختەیەك دەربارەی ژیانی جێنیشین عومەر کوڕی عەبدولعەزیز بنووسە، بە تایبەتیش دادپەروەری کە ئەم پیاوە ناوبانگی پێ دەرکردبوو.

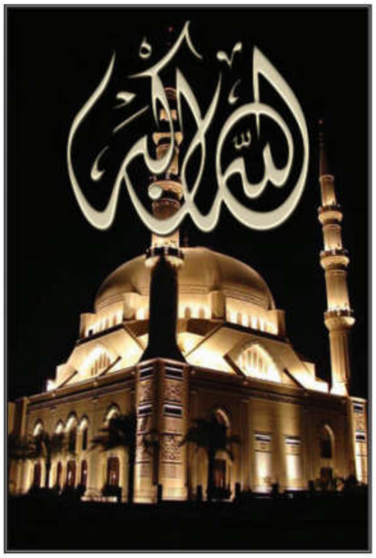

سورەتی ئەلکافرون (الكافرون)

بۆ تێگەیشتن و وەرگرتن

بسم اللّه الرحمن الرحيم

((قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ ١ لَا أَعْبُدُ مَا تَعْبُدُونَ ٢
وَلَا أَنتُمْ عَابِدُونَ مَا أَعْبُدُ ٣ وَلَا أَنَا عَابِدٌ مَّا
عَبَدتُّمْ ٤ وَلَا أَنتُمْ عَابِدُونَ مَا أَعْبُدُ ٥ لَكُمْ دِينُكُمْ
وَلِيَ دِينِ ٦))

صدق اللّه العظيم

راڤه :

(قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ) بێژه ئەی خودانەناسەکان.(لَا أَعْبُدُ مَا تَعْبُدُونَ) ئەوەی ئێوه دەیپەرستن، نایپەرستم.(وَلَا أَنتُمْ عَابِدُونَ مَا أَعْبُدُ) ئەوەی منیش دەیپەرستم ، ئێوه نایپەرستن. (وَلَا أَنَا عَابِدٌ مَّا عَبَدتُّمْ) ئەوەش پەرستوتانه من نایپەرستم. (وَلَا أَنتُمْ عَابِدُونَ مَا أَعْبُدُ) ئەوەی دەیپەرستم، ئێوەش نایپەرستن. (لَكُمْ دِينُكُمْ وَلِيَ دِينِ) ئاینی خۆتان بۆ خۆتان‌و منیش ئاینی خۆم بۆ خۆمه.

چیرۆکی هاتنه خوارەوەی ئەم سورەته:

ئەم سورەته به هۆی کۆمەڵێك له قورەیشییەکان هاته خوارەوە، که دەیانگوت: ئەی موحەمەد بکەوه شوێن ئاینەکەمان‌و ئێمەش شوێن ئاینەکەت دەکەوین، ساڵێك تو خوداکانی ئێمه بپەرستەو ئێمەش ساڵێك خودای تۆ دەپەرستین، ئەگەر خودای تۆ له ئەوانەی ئێمه باشتر بوو، ئەوا هاوبەشتین‌و بەشی خۆمان دەبەین،وه ئەگەر ئەوەی ئێمه باشتر بوو لەوەی تۆ ئەوا هاوبەشمانی‌و بەشی خۆت وەردەگریت، پێغەمبەر(دخ) فەرمووی: پەنا به خودا که هاوبەشی بۆ پەیدا بکەم. بۆیه خودای گەورە ئەم سورەتی هەناردە خوارەوە((قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ...)) تا کۆتایی سورەتەکه.

پێغەمبەر (دخ) چووە لای کەعبە که کۆمەڵێك له قورەیشییەکانی لێ بوو وه ئەم سورەتەی بۆ خوێندنەوە تا کۆتاییەکەی، بەمەش لێی بێ ئومید بوون.

گفتوگۆ :

١ – هۆی هاتنه خوارەوەی سورەتی ئەلکافرون چی بوو؟

٢ – پێغەمبەر (دخ) بۆ یەکەم جار سورەتی ئەلکافرونی له کوێ خوێندەوە ؟

بنچینەکانی باوەڕ

باوەڕپێ کردن و دڵنیاییە، لە زاراوەی شەرعی باوەڕکردن بەخوایە، باوەڕ بە فریشتەکانی، باوەڕ بە پەڕتووکەکانی و باوەڕ بە پێغەمبەرەکانی، باوەڕ بە ڕۆژی دوایی، باوەڕ بەقەدەر باش و خراپی، جا ئەم شەش شتەن کە خولگەی دەرون و بیرکردنەوەی لەسەرە، لە ئێستا و دوا کارەکەیدا، لە کاروباری ژیانی دونیا، وە ئەوانەی بارەکانی تیایا باش ئەبن، وە لە دوا رۆژی چاوەروانکراو کە روبدات لەم ژیانەی دونیادا، یا ئەوەی پاش مردن رودەدات و لە کاتی زیندوکردنەوە و بڵاوکردنەوەیدا تا مرۆڤ پێویست بێت لە سەری کە باوەڕ بە شەش بنەماکەی بروا بکات و کە ئیسلام پێناسەی کردوون و وەك لە سورەتی (**البقرة**)دەبینین (آمَنَ الرَّسُولُ بِمَا أُنْزِلَ إِلَيْهِ مِنْ رَبِّهِ وَالْمُؤْمِنُونَ كُلٌّ آمَنَ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِنْ رُسُلِهِ وَقَالُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا غُفْرَانَكَ رَبَّنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ)(البقرة ٢٨٥) کاتی پرسیار لە پێغەمبەرکرا (د.خ) دەربارەی واتای بروا فەرمووی: کە باوەڕبکەی بەخودا و فریشتە و پەڕتوك و پێغەمبەرانی و رۆژی دوایی. باوەڕ بە قەدەر باشی و خراپی. (مسلم والبخاری گێرایتیانەوە).

١- باوەڕکردن بە خودای شکۆمەند و گەورە:

باوەڕکردنی بێ سێ و دوو بە بوونی خودای گەورە وەك خوا و خودا و یەك پەرستراو کە هاوتای نیە، وە باوەڕ کردن بە وناو و خەسڵەتانەی لە قورئانی پیرۆز و فەرمودەی راستی پێغەمبەر هاتوە بەبێ گۆڕینی واتاکانی یا لێکچواندنیان بە خەسڵەتەکانی بە دیهینراوی یا گونجاندن یا لە کارکردن. دەبینین کە برواکردن بە خودا لە جیاتی باش زانینی بونەوەر و دەروندا دەبێت. وە ئایەتەکان رێگەمان نیشان دەدەن و پێویستی باوەڕکردن بەخودای پاك و بەرز دەمان ناسێنن.وە رێگەمان نیشان دەدەن بەڵکو دەیسەلمێنێت سەلماندنێکی پتەو و یەکلاکەرەوە لەسەر تاکی بەدیهێنەری شکۆمەند و گەورە (سَنُرِيهِمْ آيَاتِنَا فِي الْآفَاقِ وَفِي أَنْفُسِهِمْ حَتَّى يَتَبَيَّنَ لَهُمْ أَنَّهُ الْحَقُّ أَوَلَمْ يَكْفِ بِرَبِّكَ أَنَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ) (فصلت ٥٣)

٢- باوەڕکردن بە فریشتە:

باوەڕکردن بە فریشتە باوەڕکردنی یەکلاکەرەوەیە کە خودا فریشتەی لە روناکی بەدی هێناوە و ئەوان هەنە، ئەوان سەرپێچی ناکەن لەوەی خودا فەرمانی پێ کردون، ئەوان هەڵساون بەو فەرمانەی کە خودا فەرمانی پێ کردون کە پێی هەڵسن. خودای گەورە فەرموویەتی لە سورەتی (البقرة) : (لَيْسَ الْبِرَّ أَنْ تُوَلُّوا وُجُوهَكُمْ قِبَلَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ وَلَكِنَّ الْبِرَّ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَالْمَلَائِكَةِ وَالْكِتَابِ وَالنَّبِيِّينَ وَآتَى الْمَالَ عَلَى حُبِّهِ ذَوِي الْقُرْبَى وَالْيَتَامَى وَالْمَسَاكِينَ وَابْنَ السَّبِيلِ وَالسَّائِلِينَ وَفِي الرِّقَابِ وَأَقَامَ الصَّلَاةَ وَآتَى الزَّكَاةَ وَالْمُوفُونَ بِعَهْدِهِمْ إِذَا عَاهَدُوا وَالصَّابِرِينَ فِي الْبَأْسَاءِ وَالضَّرَّاءِ وَحِينَ الْبَأْسِ أُولَئِكَ الَّذِينَ صَدَقُوا وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُتَّقُونَ) (البقرة ١٧٧)

٣- باوەڕکردن بە پەڕتوکە ئاسمانیەکان:

واتای ئەوەیە کە باوەڕ بەو پەڕتوکانە بکەین کەخودا لەسەر پێغەمبەر(د.خ) و نێردراوانی هێناوەتە خوارەوە. لەو پەڕتوکانە ئەوەی خودای گەورە لە قورئانی پیرۆزدا ناوی هێناون. لەوان ناوی نەهێناون. خودای گەورە لە سورەتی (الاعلی) فەرمویەتی:(إِنَّ هَذَا لَفِي الصُّحُفِ الْأُولَى (١٨) صُحُفِ إِبْرَاهِيمَ وَمُوسَى (١٩))

ئەو پەڕتوکانەی کە خودای شکۆمەند و بەرز لە پەڕتوکە پیرۆزەکەیدا ناوی ناون: التوراة، ألانجيل، الزبور، صحف ابراهيم، القرأن.

جا (التوراة) بۆ گەورەمان (موسی)یە و (الانجيل) بۆ گەورەمان (عيسی)یە و (الزبور) بۆ گەورەمان (داود)ە و (الصحف)بۆ گەورەمان (ابراهيم)ە و قورئانی موعجیزەی نەمر بۆ گەورەمان (محمد)ە.

٤- باوەڕکردن بە پێغەمبەر و نێردراوەکان:

باوەڕکردنە بەوانەی خودای گەورە لە پەڕتوکەکەی ناوی هێناون لە نێردراو و پێغەمبەرەکانی، وە باوەڕکردن بەوەی کە خودای شکۆمەند و گەورە جگە لە وان نێردراوانی دیکەشی ناردوە، و ئەو پێغەمبەرانەی ژمارە و ناوەکانیان نازانرێت تەنها خودای بەرز نەبێت.

خودای بەرز لە قورئانی پیرۆزدا باسی بیست و پێنج لە پێغەمبەر و نێردراوانی کردوە و ئەوانیش: (ادم، نوح، ادريس، صالح، ابراهيم، هود، لوط، يونس، اسماعيل، اسحاق، يعقوب، يوسف، ايوب، شعيب، موسی، هارون، اليسع، ذوالكفل، داوود، زكريا، سليمان، الياس، يحيی، عيسی، محمد) درود و سلاوی خوا لەسەر هەموویان بێت.جا ئەو نێردراو و پێغەمبەرانە پێویستە باوەڕ بە نامە و پێغەمبەرایەتیەکانیان بێنین. باوەڕ کردن بە نێردراوان بنەمای چوارەمە لە بنەماکانی بڕوا. جا باوەڕی بەندە دروست نابێت تەنها بە باوەڕ پیێ کردنیان.

٥- باوەڕکردن بە رۆژی دوایی:

واتای باوەڕکردن بە هەموو ئەو شتانەی کە خودای شکۆمەند و گەورە و پێغەمبەری خودا (د.خ) پێیان راگەیاندوین لەوەی پاش مردن دەبێت لە فیتنەی گۆڕ و ئازار و خۆشیەکەی، زیندوکردنەوە و حەشر کردن و پەڕتوکەکان و لێ پرسینەوە و تەرازوو حەوز و پردی سیراط و تکاکردن و بەهەشت و ئاگر، ئەوەی خودا ئامادەی کردوە بۆ هەموو خەڵکەکانیان.

٦- باوەڕهێنان بە قەدەر باش و خراپی:

ئەویش باوەڕهێنان و باوەڕکردنی یەکلاکەرەوەیە کە گومان لێڵی ناکات بە قەزاو قەدەر باش و خراپەکانیان کە باوەڕ دەهێنین بەوەی کە خودای پاك و بەرز خاوەنی قەزا و قەدەرە و جیێ بە جیێ کاریانە.

گفتوگۆ :

بنەماکانی باوەڕ بژمێرە. وە باسیان بکە.

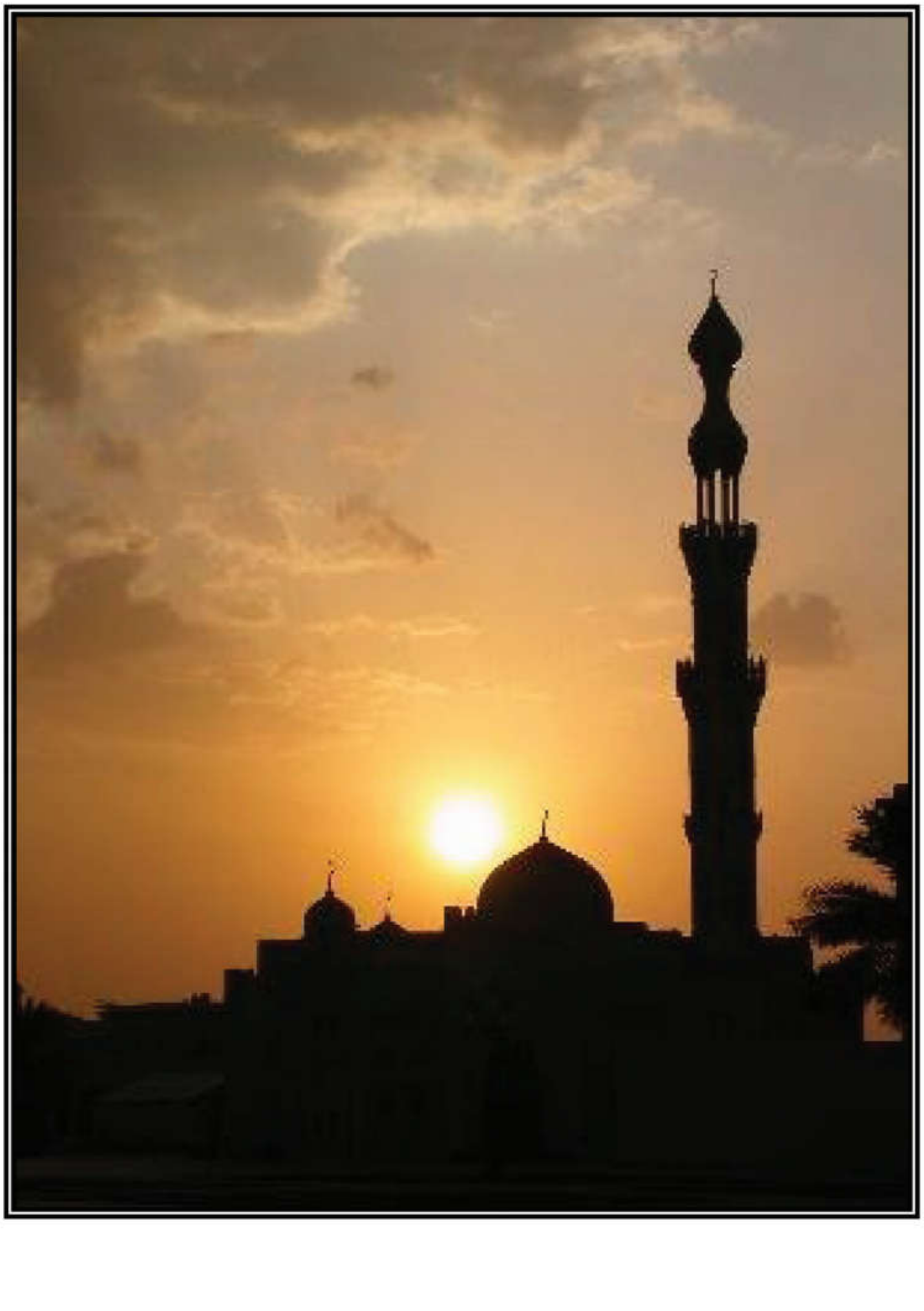

کاری بەسود

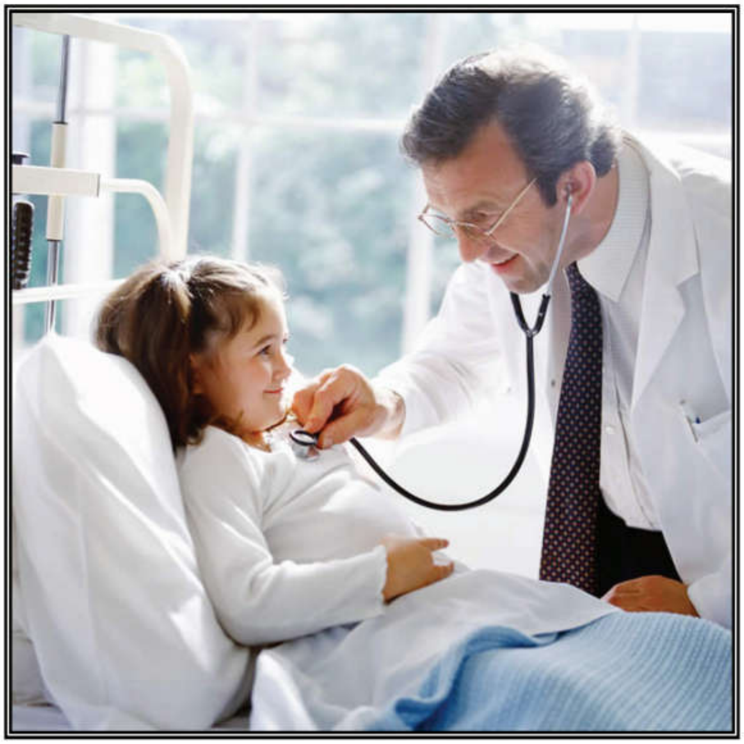

ڕۆژێکیان مامۆستای پەروەردەی ئیسلامی هەستا بە دابەشکردنی قوتابیانی پۆلی شەش بەسەر چوار دەستەدا و داوای کرد هەر دەستەیەك نموونەیەك دەربارەی کاری بەسود لە کۆمەڵدا بنووسن، دوای ئەوەی بیرۆکەکەی بۆیان شیکردەوەو گفتوگۆیان لەسەری کرد لە سۆنگەی فەرمودەی پیرۆزی پێغەمبەر (خير الناس انفعهم للناس) ئەم پرسیارانەی خوارەوەشی کردە بناغەیەك بۆ نووسینی بابەتەکە:

کاری بەسودو چاك چییە؟ چۆن مرۆڤ دەتوانێت کارێکی بەسود ئەنجام بدات؟ ئایا سود بۆ کۆمەڵگە باشترە یان تەنها بۆ خود؟ نموونەیەك دەربارەی کاری بەسود باس بکە. کەی کاری بەسودو چاك سودی بۆ خاوەنەکەی دەبێت؟ ...هتد هەروەها مامۆستا پێی ڕاگەیاندن کە لە وانەی داهاتوودا لە هەر دەستەیەك یەکێکیان هەڵدەستێت بە خوێندنەوەی بابەتەکەیان کە ئامادەیان کردووە.

خوێندکارەکان ئەم شێوازی فێرکردنەنیان زۆر پێ خۆشبوو هەموو دەستەکانیش داواکاری مامۆستایان ئامادە کردبوو چاوەڕوانی وانەی داهاتووی پەروەردەی ئیسلامیان دەکرد، لەپاش

هەندێك گفتوگۆ وە لەسەر داواكاری مامۆستا، كاوە لەجیاتی دەستەی (سێو) كە پێشتر دەستەكە وەك نوێنەری خۆیان هەڵیانبژاردبوو، ئەو باسەی ئامادەیان كردبوو بۆ ئامادەبووانی خوێندەوە كە باسی پیاوێكی دەوڵەمەندی نیشتمانپەروەری ئایینپەروەر بوو كە پردێكی دروستكردبوو، و سودی ئەم كارەو پاداشتی خاوەنەكەی لەلای خودای گەورەیە، مامۆستا سوپاسیكردن دواتر شاناز لەجیاتی دەستەكەی خۆی هەستا كە دەستەی بلبلەكان بوو باسی سودی دارچەقاندنی كرد لەبەر بەرو سێبەرو جوانیەكەی و كاریگەری لەسەر خاوێنی ژینگە، هەموو قوتابییان بۆ ئەم بابەتە هەستیان بزواو هەندێكیان بڕیاریاندا لەپێشماڵەكانیان دار بچەقێنن لە وەرزی گونجاو بۆ دار چەقاندن.

مامۆستا زۆر دڵخۆشبوو بەم كارە دووبارە فەرمودەی پێغەمبەری خودا كەدەربارەی كاری بەسودە لەوانەی پێشووتر باسی كردبوو بە فەرموودەیەكی دیكەی پێغەمبەر موحەمەد (د.خ) دەربارەی دار چەقاندن و روەك چاندن بۆ قوتابییان خوێندەوە كە دەفەرمووێت:((**ما مِنْ مُسلمٍ یغرسُ غرساً أو یَزرَعُ زَرعاً، فَیَأكُلُ منهُ طَیْرٌ أَو انسانٌ أو بَهیْمَةٌ، الاَّ كانَ لَهُ بِهِ صَدَقَةً**)).

دەستەی (هەتاو) بابەتەكەیان دەربارەی رێزگرتنی میوان و چاكەكردن لەگەڵ هاوسێدا ئامادەكردبوو یەكێكیانیش بە نوێنەرایەتیان خوێندییەوە بەمەش هەموویان بەشدارییان كرد لە تەواوكردنی وانەكەدا.

مامۆستاش گوتی: ئەی رۆڵەكانم هەموو ئەوانەی باستان كرد كاری بەسودن و هەندێك كاری دیكەش هەن سودی خودی مرۆڤ و كۆمەڵگەیان هەیە وەك:

ئامۆژگاری و بڵاوكردنەوەی ئیسلام و ئاشتیو زانستو خۆشەویستیو هاوكاری بۆ كاری چاكەو بەخشین بە هەژارانو سەردانی كەسو كارو ئاشتكردنەوەی خەڵكو سەردانی نەخۆش ...هتد. قسەكانی بەوە كۆتایی پێ هێنا: دەبێت هەر یەك لە ئێمە كارێكی بەسود لە بەرنامەی كاری رۆژانەی دابنێت بەمەش خوداو خەڵكی خۆشیان دەوێتو لێی رازی دەبن.

گفتوگۆ:

١ - کاری چاک‌و بەسود چییە؟

٢ - کەی کاری چاک سودی بۆ خاوەنەکەی دەبێت؟

٣ - ئایا سود گەیاندن بە کۆمەڵگە باشترە یان تەنها بە خودی خۆت؟

چالاکی:

ئەم فەرمودە پیرۆزە لەبەر بکە:

((خیر الناس انفعهم للناس)).

بەسەرکردنەوەی نەخۆش

قوتابییەکان لە پۆلدا دانیشتبوون چاوەڕوانی مامۆستایان دەکرد، بۆ خوێندنی وانەی پەروەردەی ئیسلامی، پاش چەند چرکەیەك مامۆستا (دیمەن) هاتە پۆلەوەو دیتی قوتابییەکان بە هێمنییەکی نا ئاسایی دانیشتوون، لە پاش ئەوەی تەماشایکردن سوپاسیانی کرد لە سەر بایەخدانیان بە پاکو خاوێنی پۆلەکەیانو ڕێکخستنیو هێمنیان، کاتێك رووی لە لای چەپی کرد بینی شوێنی قوتابی (بەهزاد) چۆڵە، بۆیە لە (جوان)ی هاوڕێی پرسی:

- بەهزاد لە کوێیە، ئایا چی بە سەر هاتووە؟

جوان وەڵامی دایەوە: پێش دوو رۆژ بە هۆی رووداوی ئۆتۆمبیلەوە برینداربووەو باسکی چەپی شکاوەو ئێستا لە نەخۆشخانەیە.

مامۆستا گوتی: ئایە کەستان سەردانتان کردووە؟

دووان لە برادەرەکانی وەڵامیان دایەوە: بەڵێ، دوای نیوەڕۆی دوێنێ بە ناوی گشت قوتابییەکانەوە چووینە سەردانیو سڵاووداخوازی هەمووانمان بۆ چاکبوونەوەیمان پێگەیاند، ئەویش بەوە زۆر دڵ خۆش بوو.

- ئایە دیاریتان پێ بوو؟

- بەڵێ دەسکێك گوڵمان بۆی کڕیبوو و بەناوی هەمووانەوە پێشکەشمان کرد.

– چەند لە لای مانەوە؟

– کەمتر لە پازدە خولەك ؟

– مامۆستا دیمەن گوتی: چاکتان کرد رۆڵەکانم، چونکە بەسەرکردنەوەی نەخۆش ئەرکێکی ئاینیو رەوشتییە، و ماڨ موسوڵمانە بە سەر موسوڵمانەوە، چونکە هۆی زیاد بوونی ئاشنایيو خۆشەویستییە لە نێوانماندا، لە بەر ئەوەی ئێمە وەك ئەندامەکان یەك جەستەین دەبێت یەکگرو هاوکاری یەکدی بین.

خودای گەورەو پێغەمبەرەکەشی فەرمانیان بە گشت موسوڵمانان کردووە ئەم کارە بکەن، بۆ ئەوەی برایەتیمان بە هێزتر بێتو رەزامەندی خوداو پاداشتی بە دەست بێنین و چیرۆکێکی بۆ گێرانەوە کە لە سەردەمی پێغەمبەر (دخ) پیرێژنێك هەبوو ئاوی بە پێغەمبەردا دەکردو خاشاکی تێدەگرت کاتێك بە لایماڵەکەی تێدەپەری، دوای ئەوەی ئەو پیرێژنە دیار نەما بۆ ماوەیەك، پێغەمبەر (دخ) پرسیاری لە حاڵی کرد، پێیان گوت کە نەخۆشە، پێغەمبەری میهرەبان (دخ) چووە سەردانی لە بەر ئەوەی ماڵی لە ماڵیەوە نزیك بوو و دوعای خێری بۆ کرد.

پیرێژنەکە زۆر پەشیمان بۆوە لەو کارەی دەیکرد، لە دوایی ئەو کردارە میهرەبانە، و زانیشی کە ئیسلام ئاینی بەزەییو میهرەبانيو لێ خۆشبوونو لێبووردنە، بۆیە باوەری هێناو گەواهی دا کە: تەنها خودا خودایەو موحەممەد پێغەمبەری خودایە.

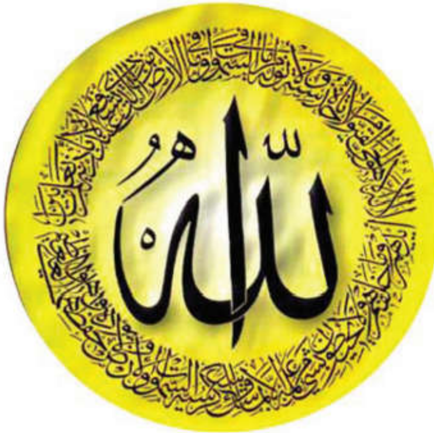

سوود:

هەموو شتێك داب و نەریتی خۆی هەیە، ئادابی سەردانی نەخۆشیش ئەمانەن:

١- هەڵبژاردنی كاتی گونجاو بۆ سەردانەكە.

٢- زۆر لەلای نەخۆشەكە دانەنیشیت.

٣- بە هێمنی قسە بكەین.

٤- ئەوانەی سەردانی نەخۆش دەكەن ژمارەیان زۆر نەبێت.

٥- لە دڵەوە نزای چاكبوونەوەی بۆ بكەین.

راهێنان

ئەم بۆشاییانەی خوارەوە بە ووشەی گونجاو پڕ بکەرەوە کە لەبەرامبەردا نووسراوە:

أ- موسڵمان چەند مافێکی لەسەر برای موسڵمانی هەیە کە ئەمانەن:

١- .... لەکاتێك دا کە دەیبینێت.	داوەتکردنی
٢- .... ئەگەر نەخۆش بوو.	سەردانکردنی
٣- .... کە دەپژمێت.	سڵاولێکردنی
٤- وەڵامدانەوەی	نزاکردن بۆی

ب- چوار نەریت لە نەریتەکانی سەردان بژمێرە.

١-

٢-

٣-

٤-

ناوەڕۆك

ژ	بابەت	ژمارەی لاپەڕە
١	پێشەكی	٣
٢	وەرزی یەكەم	٥
٣	وانەی یەكەم- لە ناوە پیرۆزەكانی خودا	٧
٤	وانەی دووەم- سورەتی (الضحی)	٨
٥	وانەی سێیەم- خێری چاكە لەگەڵ دایباب	١٠
٦	وانەی چوارەم- لە نەریتەكانی سەردان	١٤
٧	وانەی پێنجەم- دووركەوتنەوە لە فیزلێدان (لەخۆبایی بوون)	١٦
٨	وانەی شەشەم- یەكسانی و رێزگرتن لەمافی خەڵك	١٨
٩	وانەی حەوتەم- چاكەكردن	٢٢
١٠	وانەی هەشتەم-كشتوكاڵكردن	٢٦
١١	وانەی نۆیەم- سورەتی ئەلشەرح (الشرح)	٢٨
١٢	وەرزی دووەم	٣١
١٣	وانەی دەیەم- چەند وێنەیەك لە خۆنەویستی هاوەڵان(ر.خ)	٣٣
١٤	وانەی یازدەم- زاناو ستەمكار	٣٦
١٥	وانەی دوازدەم- كوڕەكەی جێنشین	٣٩
١٦	وانەی سێزدەم- سورەتی ئەلكافرون (الكافرون)	٤٢
١٧	وانەی چواردەم- بنچینەكانی باوەڕ	٤٤
١٨	وانەی پازدەم- كاری بەسود	٤٧
١٩	وانەی شازدەم- بەسەركردنەوەی نەخۆش	٥٠
٢٠	سوود	٥٢
٢١	ناوەرۆك	٥٤